

památkově hodnotných staveb z doby druhé poloviny 20. století, které jsou často právě v těchto chvílích ohroženy úpravami měnícími jejich účel nebo opatřeními pro lepší tepelně izolační vlastnosti. Zaměstnanci centra evidují příklady dobré praxe a jsou připraveni být partnery vlastníkům, projektantům, památkářům i dodavatelům staveb.

Významným partnerem MCMA je Vysoké učení technické v Brně, kde spolupráce probíhá zejména s Fakultou architektury, Fakultou stavební a Fakultou výtvarných umění. Kromě exkurzí, seminářů a workshopů se ve vile Stiassni v roce 2015 konalo i Kolegium rektora VUT. Asi nejprestižnější společnou akcí je předávání Ceny Arnošta Wiesnera. Tato cena je určena nejlepším ateliérovým studentským pracím, které vzniknou na Fakultě stavební v rámci studijního programu Architektura pozemních staveb. Oceněné práce jsou v MCMA prezentovány formou výstavy.

MCMA se také věnuje odborné publikační činnosti, centrum dosud vydalo tyto publikace:

- Miloš Solař et al., *Památková obnova vilové architektury 20. a 30. let 20. století*, Brno 2015;
- Petr Czajkowski et al., *Stavebně historický průzkum a dokumentace při obnově architektury 20. století*, Brno 2015;
- Pavel Šimek – Roman Zámečník, *Památková obnova vilových zahrad založených v meziválečném období*, Brno 2015;
- Jan Knor – Jan Všecká, *Obnova omítek meziválečné architektury*, Brno 2015;
- Milan Žáček et al., *Kov, sklo a povrchové úpravy těchto materiálů v období meziválečné architektury*, Brno 2015;
- Libor Urbánek et al., *Dřevo, dýchové povrchy a úpravy v období meziválečné architektury*, Brno 2015.

S publikacemi souvisí další specifické téma, kterým je výzkum. MCMA koordinuje projekt Analýza a prezentace hodnot moderní architektury 60. a 70. let 20. století jako součásti národní a kulturní identity ČR, který byl podpořen ministerstvem kultury v rámci programu NAKI. Další výzkumný projekt, tentokrát s tématem obnovy „tvrdých“ omítek staveb moderní architektury, je připravován společně s VUT v Brně a Donau-Universität Krems. S vydavatelstvím Foibos Book pak metodické centrum řeší projekt Slavné školy 1918–2018.

Srdcem MCMA je odborná knihovna, jejímž základem se staly fondy věnované nebo zapůjčené architekty Dušanem Riedlem, Vladimírem Matouškem a prof. Vladimírem Šlapetou.⁶ Další službou pro odbornou veřejnost i vlastníky památek jsou konzultace pro konkrétní akce památkové obnovy. MCMA rovněž pořádá společně se svými partnery z řad tuzemských i zahraničních odborných organizací řadu odborných exkurzí, výstav, přednášek, seminářů a konferencí. V nepo-

slední řadě se MCMA zaměřuje na výuku v historickém prostředí a budování vztahu zejména mladé generace k moderní architektuře.

Petr SVOBODA

■ Poznámky

6 Viz Eliška Plotěná, Knihovna Metodického centra moderní architektury v Brně, *Zprávy památkové péče* LXXVI, 2016, s. 344.

Hrady a zámky objevené a opěvované a Velká hradozámecká inventura

– k pokračování projektu Po stopách šlechtických rodů

V roce 2015 připravil Národní památkový ústav již pátý ročník projektu Po stopách šlechtických rodů,¹ tentokrát pod názvem Velká hradozámecká inventura s úvodní výstavou Hrady a zámky objevené a opěvované v Jízdně Pražského hradu.

Oproti předchozím ročníkům projekt v roce 2015 nečlil na jeden konkrétní šlechtický rod a jeho historický odkaz. Spíše se zaměřil na širší kontext kulturního dědictví spjatého se šlechtou, totiž na aristokratická sídla a jejich význam, a to jak z hlediska historického odkazu, tak současné správy a kulturně-spoločenského využití. Právě vědomí dějinné kontinuity, s nímž se pečuje o pamětní funkci hradů a zámků a se kterým se zároveň tvoří a rozvíjí étos jejich současné správy, představovalo jeden ze zásadních momentů celého projektu.

Název projektu se inspiroval historickou praxí pořizovat na hradech a zámcích při vlastnických změnách nebo při významných událostech soupisy majetku, tj. zámecké inventáře, aby bylo zřejmé, jaký je aktuální stav majetku, co zůstává z minulosti a s čím lze počítat do budoucnosti. Mnoho zámeckých inventářů se zachovalo dodnes a jsou zdrojem mimořádně cenných informací.² Dodnes se také na zámcích ve správě Národního památkového ústavu inventury mobiliárních fondů i jiného majetku pravidelně provádějí. V tomto smyslu je inventura tradiční pojem i zcela aktuální nástroj odpovědné péče o hrady a zámky. Organizátoři projektu ale vnímali slovo inventura především obrazně a symbolicky jako pojem vyjadřující záměr rekapitulovat a bilancovat dosavadní stav poznání i praktických zkušeností se správou hradů a zámků a následně formulovat nové cíle a vize do budoucnosti.

V praktické rovině si projekt kladl za cíl především:

1. Reflektovat dějinné proměny významů a funkcí hradů a zámků, tj. klást si otázku, k čemu sloužily původně, jak jsou využívány nyní a jaké jsou perspektivy jejich budoucí správy.

2. Bilancovat čtvrt století svobodné a ideologicky ne-

zatížené péče o hrady a zámky NPÚ v demokratické společnosti po roce 1989.

3. Představit vše podstatné, co se na hradech a zámcích NPÚ realizovalo po roce 1989 v oblasti stavebních prací, restaurování, interiérových instalací, ve vědeckém výzkumu a v didaktických aktivitách.
4. Zhodnotit význam hradů a zámků z hlediska kulturně-spoločenského dění a turistického ruchu.
5. Poskytnout pracovníkům správy hradů a zámků, zejména dlouholetým úspěšným kastelánům, možnost bilancovat jejich profesní cestu a její výsledky, a tím mimo jiné posilovat společenskou prestiž kastelánské profese.
6. Prezentovat NPÚ jako instituci v oblasti péče o hrady a zámky plně kompetentní, profesionální a nena-hraditelnou.

Výstava na Pražském hradě

Projekt zahájila výstava Hrady a zámky objevené a opěvované, která se uskutečnila v Jízdně Pražského hradu v termínu od 18. 12. 2014 do 15. 3. 2015.³

■ Poznámky

1 Projekt Po stopách šlechtických rodů vznikl z iniciativy Národního památkového ústavu v kooperaci s MK ČR v návaznosti na projekt Rožmberský rok 2011 (viz Petr Pavelec, Výstavní a edukativní projekt Rožmberský rok 2011, *Zprávy památkové péče* LXXI, 2011, s. 400–405). Cílem projektu je reflektovat a prezentovat význam a působení vybraných šlechtických rodů spjatých s dějinami českých zemí. V roce 2012 proto po Rožmberských následovali Pernštejnové (viz Petr Svoboda – Petra Svobodová, Pernštejnský rok 2012, *Zprávy památkové péče* LXXIII, 2013, s. 83–85), poté rok francouzské kultury (2013) a rok Pánů z Kunštátu (2014). V roce 2016 probíhá rok Lucemburský.

2 K inventářům viz např.: Eva Lukášová – Vendulka Otavská, *Aristokratický interiér doby baroka ve světle historických inventářů*, Praha 2015. Nebo v širších souvislostech Eva Lukášová, *Zámecké interiéry*, Praha 2015.

3 Nad výstavou převzali záštitu: Miloš Zeman, prezident ČR, Daniel Herman, ministr kultury ČR, a Dominik kardinál Duka OP, arcibiskup pražský a primas český. Autorem a hlavním kurátorem byl Petr Pavelec. Kurátorský tým pracoval ve složení Kateřina Cichrová, Stanislav Hrbatý, Lenka Kalábová, Michal Konečný, Naděžda Kubů, Eva Lukášová, Ludmila Ouredová, Duňa Panenková a Zuzana Vavřková. Podrobněji k zainteresovaným osobám a institucím viz Petr Pavelec (ed.), *Hrady a zámky objevené a opěvované, průvodce výstavou*, České Budějovice 2014, s. 137–138.

Výstava byla původně plánována jako samostatný projekt (viz Petr Pavelec, *Hrady a zámky objevené a opěvované – návrh výstavního a poznávacího projektu*, České Budějovice 2013). Na poradě ředitelů ÚPS, NPÚ dne 23. 4. 2013 se diskutovalo o dosavadním vývoji projektu Po stopách šlechtických rodů a konstatovalo se, že z důvodu časové



1

Obr. 1. Jízdárna Pražského hradu, fronta na výstavu *Hrad a zámky* objevované a opěvované, leden 2015. Foto: Petr Pavelec.

Cílem výstavy bylo shromáždit a prezentovat na jednom místě soubor artefaktů, který by v koncentrované podobě reprezentoval více než tisíciletou hradozámeckou historii na území někdejších zemí České koruny a demonstroval výjimečnou kulturní hodnotu hradů a zámků i mobiliárních fondů v nich uchovávaných. Hodnotová struktura tohoto celku je mimořádně komplexní a lze ji reflektovat v různých úrovních a souvislostech. Hrad a zámky mohou být vnímány jako vizuální dominanty české, moravské i slezské kulturní krajiny tvořící pomyslnou „sít“ důvěrně známých míst, která jsou zdrojem regionálních i širše prožívaných sociálních, kulturních nebo duchovních identit. Současné tato „sít“ zahrnuje vzájemně korelující odkazy k národní, evropské a v mnoha ohledech i světové historii. Děje se tak zejména prostřednictvím vztahů k osobnostem zakladatelů nebo historických vlastníků zachovaných památek, souvisejících dějinných funkcí a událostí, urbanistických, architektonických nebo uměleckých hodnot, vrstvených a shromažďovaných v průběhu staletí v jednotlivých památkových areálech. Tato mimořádná kulturněhistorická komplexnost nachází i v moderní éře široké odezvy a uplatnění ve vzdělávání, vědě a výzkumu nebo ve specifických volnočasových aktivitách. Přispívá k vědomí historické kontinuity, je zdrojem národní identity i hrdosti, podporuje kulturní sebevědomí, nadhled a toleranci.

Takto chápanou hodnotovou komplexnost se snažil ve zkratce vystihnout i název výstavy – měl vyjadřovat skutečnost, že hrad a zámky jsou trvale předmětem vědeckého i laického zájmu a každoročně je navštěvují miliony obdivovatelů.⁴ Každá generace tak hrad a zámky nově poznává a „objevuje“ a prostřednictvím básníků, hudebníků, malířů nebo filmových tvůrců vždy znovu i emotivně prožívá – „opěvuje“.

Jedním z důležitých inspiračních zdrojů výstavy se stala kniha Zdeňka Kalisty *Cesta po českých hradech a zámcích aneb Mezi tím, co je, a tím, co není*. Kalista v ní šťastným způsobem spojil svou vědeckou erudici se schopností básníka vnímat i poetické rozměry

hradozámecké historie. Současně přitom dal průchod svému bytostně osobnímu prožívání dějin, v němž hrad a zámky vystupují jako symboly „milované země a domova“, promlouvají k „přítomnosti jako nevyvratitelné svědectví (...) a jsou viditelným, smysly postižitelným a smyslově účinným znamením kontinuity, která přes všechny nezbytné a zákonné proměny spojuje to, co už (zdánlivě) není, s tím, co (zdánlivě) je“.⁵ Kalistova slova se stala mottem výstavy, zůstávala trvale přítomná při promyšlení její příběhové linie i při volbě exponátů, a jak se ukázalo posléze v průběhu výstavy, silně souzněla i s ohlasy návštěvníků.

Důležitou roli hrál výběr místa výstavy. Jednoznačně preferován přitom byl Pražský hrad jako specifický reprezentant hradů a zámků na území českého státu a symbol Kalistou zmiňované dějinné kontinuity. Jakmile se podařilo získat souhlas Správy Pražského hradu,⁶ bylo možné plnohodnotně zapojit místo konání výstavy do její příběhové osy i prostorového a emočního prožívání. Jako příklad takového časoprostorového a mentálního – „kalistovského“ – prolínání přítomnosti a minulosti může posloužit prezentace jednoho z úvodních exponátů výstavy, Kosmova české kroniky. Vystavený Budyšínský rukopis byl otevřený na straně s vyobrazením Pražského hradu a doprovodný text citoval z kroniky známou věštbu kněžny Libuše o jeho budoucí slávě. Návštěvník přitom mohl tyto mytické i historické informace vnímat a prožívat v aktuálním čase a v reálném prostoru Pražského hradu, současně ale také v místě, kde před 900 lety Kosmas, někdejší kanovník hradního chrámu sv. Víta, Vojtěcha a Václava, toto proroctví do své kroniky zapisoval.

Základní dějová linie výstavy měla primárně chronologický charakter, kombinovaný s tematicky a symbolicky samostatně koncipovanými úseky, přičemž hranice jednotlivých celků a témat nebyly ostré, spíše se vzájemně překrývaly a prolínaly. Každý tematický úsek měl svůj centrální artefakt, v jehož významovém poli se prostřednictvím dalších exponátů rozvíjela související subtemata. Vizuální a narativní rovinu výstavy doplňovaly a „rozeznávaly“ citace literárních, básnických a hudebních děl se související tematikou, zprostředkovaných audiotechnikou.⁷ Záměrem kurátorů bylo vytvořit kontinuální „kalistovské proudy i protiproudy“ vjemů a prožitků spojujících minulé příběhy s jejich současným prožíváním a promyšlením.

Symbolicky i vizuálně výstavu otevírala monumentální středověká vrata z hradu Karlštejn,⁸ umístěná v ose vstupní části výstavního prostoru. V navazujícím úseku se odehrával Prolog výstavy s názvem *Hrad jako místo i zdroj Slávy a Útěchy*. Místo konání výstavy – Pražský hrad – se v něm prezentovalo prostřednictvím proroctví kněžny Libuše jako archetypální mytický Hrad, „jehož pověst se dotkne nebes (...) a v budoucnu z něj vzejdou dvě zlaté olivy, jež svými vrcholy proniknou až do sedmého nebe a po všem světě budou zářiti svými divy a zázraky. Budou je obětmi a dary ctíti

a jim se klaněti všechna pokolení země české a ostatní národové. Jedna z nich bude slouiti Větší sláva (Václav), druhá Voje útěcha (Vojtěch)“.⁹ Téma Hradu jako místa „Slávy a Útěchy“ pak vytvářelo jakýsi „wagnerovský“ leitmotiv, rezonující i v dalších úsecích výstavy v různých významových rovinách. Sémantický prostor získávaly na výstavě v tomto kontextu i osoby národních světců Vojtěcha a Václava, jejichž jména poskytla kdysi Kosmovi příležitost k šťastnému etymologickému obrazu a podobenství a jejichž historické činy a ideový odkaz se nesmazatelně vepsaly do více než tisícileté národní historie včetně té hradozámecké.

Pro Prolog výstavy byl zapůjčen výtisk Kosmovy kroniky z knihovny hradu Křivoklát¹⁰ a na krátké období od 30. ledna do 1. února 2015 se podařilo zapůjčit z Národního muzea zmíněný nejstarší, tzv. Budyšínský rukopis kroniky s vyobrazením Pražského hradu a s legendárními postavami Čecha a Lecha.¹¹ V Prologu otevřený mýticko-mantický a historický příběh hrado-

■ Poznámky

náročnosti přípravy projektu a omezeného počtu odborných pracovníků NPÚ, kteří jsou schopni jej efektivně a plnohodnotně rozvíjet, by bylo vhodné projekt realizovat jako bienále, tj. v dvouletém intervalu. Projekt měl být v roce 2015 přerušen a nahrazen výstavním projektem *Hrad a zámky* objevované a opěvované, který byl primárně zaměřený na prezentaci souboru českých a moravských hradů a zámků ve správě Národního památkového ústavu. Po další interní diskusi v NPÚ byla ale nakonec výstava *Hrad a zámky* objevované a opěvované zahrnuta do širšího koncipovaného programu nazvaného Velká hradozámecká inventura v rámci projektu Po stopách šlechtických rodů.

4 V roce výstavy navštívilo prohlídkové trasy hradů, zámků a dalších památek NPÚ celkem 5 087 197 platících návštěvníků a podle kvalifikovaného odhadu přibližně stejný počet lidí navštívil památkové areály při kulturních akcích nebo jiných volnočasových aktivitách. Viz *Výroční zpráva Národního památkového ústavu za rok 2015*, Praha 2016, s. 10.

5 Zdeněk Kalista, *Cesta po českých hradech a zámcích aneb Mezi tím, co je, a tím, co není*, Praha 1993, s. 448.

6 Správa Pražského hradu se posléze stala na základě smluvního vztahu partnerem a spolupořadatelem výstavy.

7 Audioguide výstavy je dostupný na internetové adrese: <http://previous.npu.cz/hrady-objevovane-audio-guide/>, vyhledáno 27. 10. 2016.

8 Vrata z druhé hradní brány, datovaná do poloviny 14. století, výška 395 cm, šířka 271 cm, váha cca 1 t.

9 *Kosmova kronika česká*, Praha 1972, s. 23, 24.

10 *Kosmova česká kronika* (Chronica Bohemorum Libri III), tisk z roku 1621, SH Křivoklát – Zámecká knihovna, Národní památkový ústav, inv. č. KT 50645.

11 Pavelec, ...*přůvodce výstavou* (pozn. 3), s. 12. Jsou zde vyobrazeny a popsány i další níže v textu zmiňované exponáty.

Obr. 2. Jízdnárna Pražského hradu, výstava *Hrady a zámky objevené a opěvované, část Rezidence v proměnách životního stylu*, prosinec 2014. Foto: Ladislav Pouzar.

Obr. 3. Jízdnárna Pražského hradu, výstava *Hrady a zámky objevené a opěvované, část Hradní a zámecké chrámy, kaple a nekropole*, prosinec 2014. Foto: Ladislav Pouzar.

zámeckých dějin dále rozvíjely obrazy kněžny Libuše, knížete Přemysla, Václava a dalších legendárních a reálných českých vládců ze zámků v Jindřichově Hradci a v Horšovském Týně. Oslavný ráz i hodnotu exponátů Prologu umocňoval komentovaný audiozáznam předehry Smetanovy opery *Libuše*.

Po Prologu následoval úvodní tematický celek s názvem *Útočiště slovanských kmenů a opory raného přemyslovského státu*. Jeho cílem bylo upozornit na historicky nejstarší (slovanskou) a státotvornou fázi hradní historie. Za tím účelem byly vystaveny archeologické nálezy z velkomoravských Mikulčic,¹² z nejstarších přemyslovských hradíšť u Netolic a z Vyšehradu. I v tomto případě doprovázely artefakty hudební „obrazy“. Velkomoravské téma rozeznávala Janáčkova Glagolská mše a s předměty z přemyslovského Vyšehradu rezonovaly tóny ze stejnojmenné Smetanovy symfonické básně z cyklu *Má vlast*.

Další část výstavy s názvem *Symboly moci mezi vůlí panovníka a ambicemi šlechty* patřila „zlaté éře“ hradů vrcholného středověku. V centru této části expozice byl umístěn model hradního areálu v Českém Krumlově, po Pražském hradě druhého nejrozsáhlejšího na území někdejších zemí České koruny. Symbolicky a jako odkaz na název této části výstavy se tak v reálném prostoru Pražského hradu představila hradní rezidence šlechtického rodu Rožmberků, který měl po dobu čtyř staletí privilegované postavení prvního panského rodu Českého království. Model krumlovského hradu se stal vítaným předmětem zájmu především dětských návštěvníků výstavy. V prostoru kolem ústředního exponátu se prezentovaly artefakty odkazující k užitným, reprezentačním i obranným funkcím královských i šlechtických hradů. Výjimečná zde byla mimo jiné monumentální pozdně středověká tapiserie *Ifigenie u Tauru* ze zámku Moravská Třebová, dále jedinečný soubor předmětů užitného umění – tzv. Karlštejnský poklad z doby Karla IV. a jeho syna Václava IV. nebo pozdně středověké dveře z hradu Křivoklát, s nimiž v audioguidu souzněla báseň Jaroslava Vrchlického *Motiv z Křivoklátu*.

Vizuálně působivý byl další tematický celek s názvem *Rezidence v proměnách životního stylu*. Jeho cílem bylo reflektovat proměnu středověkých hradů v pohodlná sídla naplněná novým renesančním životním stylem. Centrálním artefaktem zde byla velkolepá renesanční mříž z jindřichohradeckého zámku. Její kruhový půdorys, elegantní klenutí, hýřivá barevnost i bohatost ornamentálních forem odkazovaly ve zkratce



2



3

k podstatným momentům renesančního umění a životního stylu. Ten přibližovaly i další výjimečné artefakty, mezi nimiž největší pozornost poutal monumentální obraz *Zahradní slavnost Hohenemsů*, Veronesův portrét *Collatina di Collata* ze zámku Jaroměřice nad Rokytnou a jedinečná jezdecká zbroj ze zámku Konopiště.

Následující část výstavy s názvem *Hradní a zámecké chrámy, kaple a nekropole* připomínala, že kaple byly vždy součástí hradních a zámeckých rezidencí, kde plnily nezastupitelné duchovní funkce. Ze symbolických důvodů situovali kurátoři toto téma do centrální části celé expozice. Důraz se kladl na duchovní a symbolické hodnoty i výtvarnou kvalitu vystavených exponátů. Tematizované funkce hradních kaplí a nekropolí zpřístupnil na výstavě velmi ilustrativně tzv. Žerotínský epitaf ze zámeckého kostela Nejsvětější Troji-

ce v Opočně. Obrazy sv. Jana Křtitele a sv. Šimona od Mistra Theodorika odkazovaly na výjimečný význam kaple sv. Kříže na Karlštejně, zdůrazněný ještě replikou svatováclavské koruny, střežené zde kdysi společně s dalšími „*poklady celého českého království*“. Relikviářové busty sv. Vojtěcha a Václava ze svatovítského pokladu připomínaly mimo jiné úlohu chrámu sv. Víta na Pražském hradě jako kontinuální, již téměř tisíc let trvající centrální svatyně českého státu a ve stejném prostoru s těmito památkami se představo-

■ Poznámky

12 Kvůli paralelně probíhající výstavě *Velká Morava* a počátky křesťanství nemohly být zapůjčeny originální artefakty a nahradily je kvalitní kopie.



4



5

val proslulý relikvíř sv. Maura. Ten se dosud prezentoval vždy pouze jako solitérní výjimečné dílo buď ve stálé expozici na hradě Bečově, nebo během krátkodobé prezentace na přelomu let 2010–2011 ve Vladislavském sále na Pražském hradě. Na výstavě Hradů a zámky objevené a opěvované bylo záměrem představit ho v blízkosti nejceněnějších národních památek, jako jsou korunovační klenoty, předměty ze svatovítského pokladu a artefakty z kaple sv. Kříže, a umožnit tak návštěvníkům výstavy porovnávat vizuální a duchovní působení těchto památek a přemýšlet o jejich příbězích a hodnotách v domácích i evropských souvislostech. Světlo pronikalo do této části výstavy skrze středověké vitráže z hradu Křivokláta a téma posvátné „půdy“ hradních chrámů fyzicky zpřítomňovaly středověké dlaždice z královské kaple na hradě Zvíko-

vě. K hlubšímu prožívání atmosféry přispívaly audio-technikou zprostředkované verše Adolfa Heyduka o zvíkovské hradní kapli a svatováclavský chorál z opery Karlštejn od Vítězslava Nováka.

Po sakrálním intermezzu následoval v chronologickém pořadí tematický celek s názvem *Zrcadla světa, jeviště reprezentace a rodinná i osobní útočiště*, jehož cílem bylo ve zkratce postihnout nejdůležitější funkce barokních zámeckých rezidencí. Centrálním exponátem zde byla socha alegorie Pýchy z Kuksu od Matyáše Bernarda Brauna představující vynikající barokní dílo z prostředí, kde se z podnětu aristokratického stavebníka realizovala v českém kontextu nejoriginálnější myšlenka rezidence jako zrcadla světa, zahrnujícího reprezentační funkci, bydlení, péči o tělo, duši i posmrtný život. Současně měla v těchto souvislostech, ale i nad-

Obr. 4. Jízdárna Pražského hradu, výstava *Hradů a zámky objevené a opěvované*, část *Rezidence v proměnách životního stylu*, prosinec 2014. Foto: Ladislav Pouzar.

Obr. 5. Jízdárna Pražského hradu, výstava *Hradů a zámky objevené a opěvované*, část *Moderní život ve starých kulisách aneb Pokrok nezastavíš*, prosinec 2014. Foto: Ladislav Pouzar.

časově Braunova socha na výstavě odkazovat k odvrácené straně a možným úskalím takového vzepětí, kdy se reprezentace proměňuje v sebestřednost, pýchu a sociální izolaci. Kolem centrálního artefaktu se otevírala další témata související s érou velkolepých barokních rezidencí 17. a 18. století. Významné místo zaujala evokace zámeckých obrazáren s vynikajícími díly, jako je například Adonis a Venuše ze zámku Duchcov, portrét muže připisovaný Van Dykovi a další díla ze zámecké obrazárny v Kroměříži i jiných zámků.

Zámecké památky na evropské politické události z barokní éry připomínalo pero, jímž byl podepsán westfálský mír, ze zámku v Horšovském Týně a na kulturní život v zámeckých rezidencích odkazovaly artefakty z krumlovského zámeckého barokního divadla nebo klavír, na němž komponoval a koncertoval L. van Beethoven na zámku v Hradci nad Moravicí. Prezentaci Beethovenova klavíru doprovázel komentovaný audiogram jeho symfonie Eroica, premiérován kdysi na zámku v Jezeří. Šporkovy lovecké aktivity provozované na Kuksu nebo na loveckém zámku Bonrepos se pomocí audiotechniky zpřítomňovaly nahrávkou dodnes hrané mše sv. Huberta.

Následující celek s názvem *Rodové památníky a ikony snů o národní minulosti* představoval především téma postupné proměny funkcí a sociokulturního statusu hradů a zámků. Ty se v 19. století v mnoha případech proměňovaly v rodová aristokratická muzea nebo opuštěné zříceniny lákající romantické poutníky i zapálené vlastence, kteří v nich spatřovali pomníky slavné národní minulosti i zrcadla neutěšené přítomnosti. Na první pohled nenápadným, významem ale dalekosáhlým ústředním exponátem zde byly cestovní deníky Karla Hynka Máchy s jeho vlastními kresbami navštívených – spatřených hradů. Dobovou atmosféru historismu a romantismu evokovaly dále exponáty připomínající anglickou inspiraci v prostředí českých a moravských zámků 19. století. Důležité byly například portréty královny Viktorie a prince Alberta ze zámku Krásný Dvůr, pamětní kniha slavnosti na počest korunovace královny Viktorie z archivu na zámku v Českém Krumlově nebo mimořádně vlivné litografie starých anglických sídel od Josepha Nashe, které inspirovaly v Čechách stavby zámků Hluboká nebo Hrádek u Nechanic. Vizuálně působivé byly v této části především prezentace apoteózy rodu Buquoyů z hradu Nové Hradky a monumentální obrazová paneláž sestavená ze tří desítek romantických vedut českých a moravských hradů a zámků. Vznešenost těchto scén a jejich

inspirační sílu dokresloval audiozáznam Smetanovy symfonické básně Vltava z cyklu Má vlast, do jejíž partitury si skladatel poznamenal: „*Skladba líčí běh Vltavy (....) na blízkých skalách vypínají se pyšně hrady, zámky a zříceniny, Vltava víří v proudech Svatojánských; teče v širokém toku dále ku Praze. Vyšehrad se objeví (...).*“¹³ Další artefakty v této části výstavy poukazovaly na veřejná kulturní a politická angažmá majitelů zámků v 19. století. Vynikal například stříbrný kandelábrový svícen ze zámku Velké Březno jako dar českých stavů hraběti Chotkovi za jeho zásluhy o rozkvět země nebo portrét zakladatele Národního muzea Kašpara Sternberga z hradu Český Šternberk.

Předposlední část výstavy s názvem *Moderní život ve starých kulisách aneb Pokrok nezastavíš* připomínala, že za fasádami starých zámků se od konce 19. století skrývalo často překvapivě moderní technické vybavení, respektive že zámky a jejich majitelé se v mnoha případech stávali průkopníky technického pokroku. Současně někteří šlechtici pozorně sledovali a podporovali moderní umění, jímž posléze svá sídla obohacovali. Tato část výstavy byla záměrně umístěna za stěnu oddělující zadní úsek výstavního prostoru, aby tento tematický předěl mohl působit i jako překvapující prvek, tj. aby návštěvník očekávající „obvyklé“ historické artefakty ze zámeckých fondů mohl být i vizuálně překvapen. Za tímto účelem vybrali kurátoři jako centrální exponát mimořádně atraktivní automobil Benz 16/40 Karla IV. ze Schwarzenbergu. Luxusní vůz pořízený roku 1913 byl osudově spojen s válečným angažmá majitele zámku Orlík,¹⁴ současně je ale někdy ztotožňován s automobilem, o němž vypráví starý schwarzenberský ovčák v proslulých Osudech dobrého vojáka Švejka Jaroslava Haška.¹⁵ Komentovaný úryvek z této knihy bylo možné při prohlídce automobilu poslouchat prostřednictvím audiotechniky. Technické téma dále doplňovala oblouková lampa ze zámku Hluboká, připomínající éru elektrifikací zámeckých areálů, a na praktický život poukazoval robustní vysavač prachu, rovněž ze zámku Hluboká. Ten byl v této části výstavy zastoupen ještě orientálním kobercem Selendi se vzorem čítamani, který pravděpodobně inspiroval Karla Čapka k povídce Čítamani a ptáci. Komentovaný audiozáznam této povídky si mohli návštěvníci při prohlídce koberce také vyslechnout. Sféru moderního umění v zámeckém prostředí připomínaly artefakty ze zámku v Novém Městě nad Metují a především vynikající portréty Mechtildy Lichnovské a neznámého muže od Oskara Kokoschky ze zámku v Hradci nad Moravicí.

Poslední tematický celek s názvem *Prameny dějin, cíle putování, národní i globální monumenty* reflektoval moderní dějiny hradů a zámků od počátku 20. století. Po vzniku Československé republiky v roce 1918 a zrušení šlechtických titulů ztrácely zámky definitivně funkci aristokratických sídel v tradičním smyslu, stávaly se v mnoha případech státním majetkem, často

za dramatických společenských okolností, později získávaly status národních kulturních památek a ve výjimečných případech na konci 20. století také památek světového dědictví UNESCO. Důležitý moment tohoto zlomového dějinného procesu reprezentoval na výstavě text závěti T. G. Masaryka. První československý prezident v něm formuloval představu o demokratické proměně Pražského hradu, kterou lze v širším smyslu uplatňovat i ve vztahu k dalším zestátněným hradům a zámkům. Masaryk uvádí, že má „v úmyslu učinit Hrad sídlem prezidenta demokratického (...) celá úprava Hradu musí být prostou, ale umělecky ušlechtilou (...). Národ pohlíží na Hrad jako na věc národní, a proto proměně Hradu, koncipovaného a provedeného monarchisticky, v Hrad demokratický, musí být věnována pozornost nejen prezidentů, nýbrž také vlády (...)“. „Již předtím v roce 1920 veřejně oznámil, že má „často příležitost vidět, s jakou pietou a láskou přichází lid na Hrad, dychtiv poznat naši tisíciletou kamennou historii. Proto jsem učinil opatření, aby se z Hradu vhodnými opravami a odkrytím jeho rozmanitých historických složek stal důstojný pomník našich dějin. Jen tehdy dorosteme, budeme-li mít úctu a pochopení pro odkazy naší bohaté kulturní minulosti a budeme-li ji pečlivě chránit (...)“.¹⁶ Masarykovskou republikánskou ideu péče o státní hrady reprezentovala na výstavě také jeho busta od Bohumila Kafky, kterou si pro svůj zámek v Novém Městě nad Metují nechal vytvořit český vlastenec a nobilitovaný podnikatel Karel Bartoň z Dobenína.

Druhou stranu tohoto zlomového momentu hradozámecké historie, respektive její zanikající epochu reprezentoval na výstavě dvojportrét bratrů Karla a Maxe von Coudenhove. První z nich působil v letech 1896–1911 ve funkci místodržícího v Čechách a druhý se stal roku 1915 posledním místodržícím před zánikem Rakouska-Uherska. Bratři Coudenhovové jsou vyobrazeni v reprezentačních rakouských uniformách a pozadí obrazu vyplňuje majestátní panorama Pražského hradu. Celou scénu „pozoruje“ císař František Josef I., zřítomněný v podobě busty v levé části obrazu, která zde působí jako specifický pandán modernistické busty prezidenta Masaryka. Obraz bratrů Coudenhovů s panoramatem Pražského hradu bylo ale možné v kontextu výstavy vnímat i jako znovu rezonující motiv proroctví, respektive jako paradoxní předzvěst budoucnosti. Z rakousko-české rodové linie Coudenhove-Kalergí pocházel totiž další významný politik, Richard Mikuláš Coudenhove-Kalergí, který ve své knize Pan-Europa, koncipované ve 20. letech 20. století na zámku v Poběžovicích na Domažlicku, položil základ myšlenky moderního svazu evropských zemí. V jejich geografickém centru se Pražský hrad nachází.

Sféru vědeckého poznání hradů a zámků rozvíjenou od poloviny 19. století reprezentoval portrét zakladatele české kastelologie Augusta Sedláčka a předměty z jeho osobní pozůstalosti. Pouze náznakem a spíše humornou formou se v této části výstavy připomínaly

hrady a zámky také jako turistické cíle, a to audiozáznamem tramské písně Na hradě Okoři.

Příběhovou linii výstavy uzavíral Epilog, jehož záměrem bylo spojit mytické a historické motivy výstavy s aktuálním prožíváním a promyšlením hradozámecké historie. Příležitost k tomu poskytoval obraz sv. Matouše Mistra Theodorika d. kaple sv. Kříže hradu Karlštejn s doprovodným textem¹⁷ odkazujícím mimo jiné na známé gesto naslouchajícího prezidenta Václava Havla. Prezidentovo naslouchání karlštejnské „ikoně“ nabádalo k respektu k historii a k jejímu opětovnému promyšlení, jméno Václav rozeznávalo znovu motiv mytické Slávy Hradu z prologu výstavy, ale i další svatováclavské „tóny“ doprovázející celý příběh výstavy. Kouzlem nechtěného, respektive neplánovaného nakonec došlo k tomu, že se vernisáž výstavy konala dne 18. 12.,¹⁸ kdy ve stejném podvečerním čase v nedalekém metropolitním chrámu sv. Víta, Vojtěcha a Václava probíhala zádušní mše právě za Václava Havla.

Na působivosti výstavy se podílel zvolený vizuální styl a obsah navržený pro NPÚ agenturou Havas Worldwide Prague, a. s., která citlivě vnímala vlastenecký étos i poetický rozměr výstavy a s mírnou nadsázkou jej nepateticky obrazovými kolážemi a formou hravě slam poetry tlumočila veřejnosti. Pozvánku uváděly verše: „*Národní památkový ústav a Správa Pražského hradu / Vás zvou na zahájení výstavy, jež Vám hrdostí zvedne bradu / To nejkrásnější z českých hradů a zámků / Vaši hrdost probudí z hlubokého spánku.*“ Obdobně poetizovaný byl i komentář televizního spotu: „*Šest stovek střípků nesmrtelných skvostů / Ze sta starých sbírek, jímž vzdáváme poctu / Objevujeme znovu dědictví českých vládců / Opěvujeme zručnost pradědečků našich otců.*“ ¹⁹

Výstava byla od svého otevření hojně navštěvována a komentována, během jejího trvání jí věnovala pozornost komerční i veřejnoprávní média.²⁰ Bezprostřední

■ Poznámky

13 Václav Holzknecht, *Bedřich Smetana: život a dílo*, Praha 1979, s. 347.

14 Pavelec, ...*průvodce výstavou* (pozn. 3), s. 123.

15 Jaroslav Hašek, *Osudy dobrého vojáka Švejka, II. díl*, Praha 2013, s. 211.

16 Damjan Prelovšek, *Josip Plečnik – život a dílo*, Šlapa-nice 2003, s. 134.

17 Pavelec, ...*průvodce výstavou* (pozn. 3), s. 134.

18 Původní termín vernisáže byl z organizačních důvodů posunut o 14 dnů na 18. 12.

19 Spot k výstavě je dodnes k vidění na <https://www.youtube.com/watch?v=kAoDhizG5Lg>. vyhledáno 27. 10. 2016.

20 Důležité mediální ohlasy jsou přehledně uspořádány na adrese: http://wiki.npu.cz/index.php/V%C3%BDstava:_Hrady_a_z%C3%A1mk_y_objevovan%C3%A9_a_op%C4%9Bvovan%C3%A9_v_hledání_27._10._2016.

ohlasy bylo ale možné sledovat především v návštěvnických knihách umístěných v závěrečné části expozice. Vedle obvyklých balastních zápisů, jimiž si krátili dlouhou chvíli někteří povinně přítomní žáci nebo studenti, bylo možné v nich sledovat zejména dva typy hodnocení. Objevují se nadšené reakce vyjadřované slovy jako krásné, úchvatné, nádherné, povznášející. Zřejmou odezvu nacházely i záměry kurátorů a propagačního týmu apelovat na vlastenecké city a národní hrdost, jak dokládají zápisy typu „*Jsem hrdý, že žiju v tak krásné zemi, jsem pyšný, že jsem Čech*“ apod. Na druhé straně návštěvníci kritizovali špatně čitelné a nevhodně umístěné popisky nebo chyby v textech. Předmětem kritiky bylo také nasvětlení výstavy. V případě popisů byly v mnoha případech výtky oprávněné, kurátoři postupně chyby a nedostatky opravovali a v druhé polovině trvání výstavy tento typ kritiky slábl.²¹ Porozumění a pozitivní ohlas přicházely i ze strany zasvěcených znalců a odborníků jako v případě reakce profesora Jaroslava Pánka, který kurátorům napsal: „*Obdivoval jsem, jak jste na prostoru přece jen omezeném vystihli vše nejpodstatnější od raně středověkých hradů až po zámecká obydlí 20. století, od karlístejnských dveří po schwarzenberský automobil, od Kosmovy kroniky po Máchu a Sedláčka. Všude podněty k radostnému i smutnému přemýšlení – to když jsem vzpomínal na předčasně zesnulého kolegu Tomáše Durdíka (...). Ta výstava je prostě kusem české vědy a kultury, kvintesencí tisíciletých českých dějin, a jak doufám, povzbudí lidi se smyslem pro krásu, aby se s otevřenými očima toulali po českých hradech a zámcích. Zároveň je svědectvím o velkém výkonu českých památkářů (...).*“²²

Standardní recenzi věnovala výstavě profesorka Milena Bártlová. Všimla si v ní důležitých momentů i nedostatků a své hodnocení zakončila konstatováním, že „*hledání nové kulturně-historické náplně českých a moravských státních hradů a zámků po roce 1990 a po majetkových restitucích ještě není zdaleka u konce a nejednou se jí bohužel stává popkulturní spektakl. Recenzovaná výstava ukazuje předpoklady pozitivnějších možností.*“²³

Velkou výstavu shlédlo 78 222 návštěvníků, stala se historicky nejvíce navštívenou výstavou v Jízdně Pražského hradu a nejnavštěvovanější výstavou v České republice roku 2015.²⁴

Velká hradozámecká inventura

Další aktivity projektu Velká hradozámecká inventura probíhaly po ukončení pražské výstavy v průběhu roku 2015. Jejich centrem se stal zámek Kratochvíle, kde byla mimo jiné instalována výstava fotografií dokumentující postup obnovy a restaurování zámeckého areálu v druhé polovině 20. století. Prezentace tohoto souboru se stala také důležitou součástí Hradozámecké noci na konci srpna 2015.

Panelovou výstavu k 25 letům obnovy připravila také správa hradu a zámku Bečov, který prošel v období

od roku 1989 zásadní proměnou. Během ní se z dlouhodobě nepřístupného objektu stal jednou z nejvíce navštěvovaných památek NPÚ a za projekt konzervace a prezentace obdržel v roce 2010 prestižní ocenění Europa Nostra.²⁵ Obdobné rekapitulace a bilance proměn zámeckých areálů, zejména s důrazem na dobu po roce 1990, probíhaly formou fotografických nebo panelových výstav i na dalších hradech a zámcích NPÚ, jako například v Raduni, v Hradci nad Moravicí, v Mníšku pod Brdy, Benešově nad Ploučnicí nebo v Nebílovcích.²⁶

Během Velké hradozámecké inventury došlo také na autentické zážitky a zkušenosti kastelánů či jejich spolupracovníků. Například kastelán zámku Kunštát Radim Štěpán seznamoval návštěvníky při prohlídkách se stavebněhistorickým a majetkoprávním vývojem kunštátského zámku i během posledních 25 let, kdy prošel celkovou obnovou a z mobilizačního skladu ministerstva vnitra se stal znovu v pravém slova smyslu zámkem. Obdobně koncipované poznávací prohlídky organizoval kastelán Jan Mikeš na zámku v Dačicích. Ve Slatiňanech probíhaly speciální prohlídky, během nichž se návštěvníci mimo jiné dozvídali, jak pomáhají historické inventáře i poválečné soupisy mobiliáře a majetku při tvorbě hradních a zámeckých instalací, podle jakých pravidel expozice vznikají a co mají návštěvníkům v moderní době sdělovat. Speciální kastelánské prohlídky se konaly také na zámku v Litomyšli, na hradě Landštejn i na dalších památkách NPÚ.

Na bohatství zámeckých depozitářů upozornili v Národní nad Oslavou, kde správa zámku instalovala aranžmá stolování s využitím autentických předmětů dochovaných v zámeckých depozitářích. Na jihomoravském zámku Lysice připravili výstavu s názvem Poklady depozitářů s předměty z nepřístupných hradů a zámků, které jsou v lysických sbírkách dlouhodobě depónovány. Na zámku Frýdlant byla v kapli zpřístupněna expozice Klenoty z depozitářů představující liturgické předměty, které se používaly při bohoslužbách v zámecké kapli.

Konference

Velkou hradozámeckou inventuru uzavřela vědecká konference s názvem Hrad a zámek Národního památkového ústavu na přelomu století – reflexe a perspektivy, uspořádaná v Hospitalu Kuks ve dnech 11.–12. 11. 2015. Konference si kládla za cíl prozkoumat nejdůležitější hybné síly a momenty funkční a sociokulturní transformace hradů a zámků od poloviny 19. století, která mimo jiné vedla k postupnému zformování současného souboru hradů a zámků ve správě NPÚ a jejíž vyústění na počátku 21. století je v mnoha ohledech možné vnímat jako změnu paradigmatu hradozámecké historie. Ta se neuzavírá pouze konzervací někdejších událostí a zachování fyzického stavu. V demokratické společnosti se sociokulturní status státních hradů a zámků tvoří a rozvíjí v otevřené od-



6

Obr. 6. Hospital Kuks, konference Hrad a zámek NPÚ na přelomu století – reflexe a perspektivy, pohled do auditoria, 12. 11. 2015. Foto: Jitka Skořepová.

borné diskusi i mnohotvárné praxi, uskutečňující se v teoretickém i reálném prostoru mezi muzealizací a revitalizací, mezi konzervací a rehabilitací, konverzí či transformací. V těchto souvislostech se konference mimo jiné soustředila (zejména ve svém posledním tematickém bloku) na prezentaci nejdůležitějších příkladů teorie a praxe proměn hradozámeckých areálů ve správě NPÚ za poslední čtvrtstoletí. Reflexe těchto příkladů a diskuse k souvisejícím tématům umožnila komplexnější vnímání současného stavu a podpořila promyšlený rozvojových možností a perspektiv státních hradů a zámků ve správě NPÚ na počátku 21. století.²⁷

■ Poznámky

21 Ke komplexnějšímu vyhodnocení kladných i záporných momentů výstavy ve stádiu přípravy i v době jejího trvání připravuje autor tohoto textu samostatnou studii, která se bude v širších souvislostech věnovat stále čtenějším výstavním aktivitám NPÚ.

22 Návštěvní kniha, díl druhý, str. 175, dopis Jaroslava Pánka zasláný elektronickou poštou dne 15. 3. 2015, vložený následně do návštěvní knihy.

23 Milena Bártlová, Památkář na Hradě – Hrad a zámek objevené a opěvované, *Art&Antiques* 2015/3, s. 72–73.

24 Návštěvnost galerií v roce 2015, *Art&Antiques*, 2/2016, s. 9–10.

25 Viz <https://www.castlebecov.eu/cs/proces-obnovy/velka-hradozamecka-inventura>, vyhledáno 27. 10. 2016.

26 Viz <https://issuu.com/pamatkovyustav/docs/zamek-nebilovy-1990-2015>, vyhledáno 27. 10. 2016.

27 Program konference koncipoval Petr Pavelec a dále jej rozpracoval vědecký výbor ve složení: Zdeněk Bezecný, Historický ústav – Jihočeská univerzita České Budějovice; Richard Biegel, Ústav pro dějiny umění – Univerzita Karlova Praha; Martin Gaží, NPÚ; Naděžda Goryczková, NPÚ; Jiří Kroupa, Seminář dějin umění – Masarykova univerzita Brno; Ivan Prokop Muchka, Ústav dějin umění Akademie věd ČR; Petr Pavelec, NPÚ a Josef Štulc, ICOMOS ČR.

Program konference zahájila úvodním slovem a bilanční prezentací generální ředitelka NPÚ Naděžda Goryczková. Následoval první tematický blok s názvem *Zpřístupňování hradů a zámků od poloviny 19. století do 1. třetiny 20. století* s následujícími příspěvky: Jan Ivanega (Jihočeská univerzita) – Hrady a zámky jako rodové aristokratické monumenty a muzea (buquoyský Rožmberk, schwarzenberská Hluboká, rohanovský Sychrov, harrachovský Hrádek u Nechanic aj.);²⁸ Marcela Týřová (Národní filmový archiv) – Hrady a zámky jako cíle romanticko-vlasteneckého putování v 19. století; Naděžda Kubů (NPÚ) – „Státní hrad“ Karlštejn – jeho puristická rekonstrukce (1888–1897) a zpřístupnění veřejnosti na počátku 20. století; Kristina Uhlíková (Akademie věd ČR) – Hrady a zámky získané Československou republikou konfiskací majetku habsbursko-lotrinského rodu a v důsledku první pozemkové reformy (Správa státních hradů a zámků během první republiky); Petr Pavelec (NPÚ) – „Demokratický hrad“ prezidenta T. G. Masaryka – idea a praxe rekonstrukce a prezentace Pražského hradu po vzniku Československé republiky.

Druhý tematický blok s názvem *Zestátnění hradů a zámků po druhé světové válce, jejich správa a prezentace do roku 1989* zahájila Kristina Uhlíková (Akademie věd ČR) přednáškou Hrady a zámky zestátněné po druhé světové válce – jejich převzetí, správa a využití do roku 1951. Následovala prezentace Pavla Jerieho (NPÚ) Záměry a praktické výsledky správy a prezentace státních hradů a zámků v období 1948–1989. Po diskusi připravil kastelán Hospitalu Kuks Libor Švec pro účastníky konference komentovanou prohlídku areálu spojenou s výkladem k projektu revitalizace pod názvem Granátové jablko.²⁹

Druhý den konference zahájil třetí tematický blok s názvem *Čtvrtstoletí péče o státní hrady a zámky v demokratické společnosti od roku 1990*. Řečníci vystoupili s následujícími tématy: Josef Štulc (ICOMOS ČR) – Nominace státních hradů a zámků do souboru národních kulturních památek po roce 1989 a státní hrady a zámky jako součást památek světového dědictví UNESCO; Miloš Kadlec (NPÚ) – Sychrov – návrat ke koncepci knížete Kamila z Rohanu, aneb Sychrov jako památník rodu Rohanů; Radomír Příbyla (NPÚ) – Rekonstrukce zámku Hradec nad Moravicí v letech 1990–2015; Vojtěch Troup a Mgr. Milena Hajná (NPÚ) – Projekt Renaissance renaissance na zámku Kratochvíle; Radim Štěpán (NPÚ) – Státní zámek Kunštát – od archivního depozitáře a mobilizačního skladu k zámku; Iva Bártová (NPÚ) – Grabštejn v době nedávné, aneb Od ruiny k národní kulturní památce; Petr Mejstřík (NPÚ) – Cesta se středověkým hradem do 21. století; Aleš Krejčů (NPÚ) – Rekonstrukce zámku Jindřichův Hradec; Tomáš Wizovský (NPÚ) – Hrad Bečov – muzejní expozice v hradozámeckém prostředí na příkladu fenoménu relikviáře sv. Maura; Pavel Slavko (NPÚ) – Proces restaurování a funkční transformace zámku

Český Krumlov v letech 1990–2015; Mgr. Jitka Skořepová (NPÚ) – Kulturně společenské a státně reprezentační aktivity na hradech a zámcích NPÚ v období v letech 1990–2015.

Mezi jednotlivými referáty probíhala živá diskuse. Sumarizaci výsledků konference přinese posléze souhrnná reprezentativní knižní monografie, jejíž vydání připravuje Národní památkový ústav pro rok 2017.

Petr PAVELEC

■ Poznámky

28 Plánovaná přednáška se neuskutečnila.

29 K tomu viz Jindřich Kolda (ed.), *Kuks. Granátové jablko*, vydal NPÚ jako neprodejnou publikaci, místo ani vrocení neuvedeno.

Doprovodné vzdělávací programy k výstavě Hrady a zámky objeovované a opěvované

Aby bylo možné vyjít vstříc vzdělávacím potřebám různých typů návštěvníků a kvalitněji reflektovat bohatství vystavovaných předmětů, byla v rámci výstavy *Hrady a zámky objeovované a opěvované* nabízena a realizována celá škála doprovodných aktivit s výchovně-vzdělávacím zaměřením. Kromě tradičních kurátorských prohlídek se jednalo především o lektorované vzdělávací programy určené školním skupinám, informační semináře pro pedagogy, sobotní programy pro rodiny s dětmi, komentované prohlídky s průvodcem a samoobslužné prohlídky s pracovním listem. V daném rozsahu se zajištění bohaté a vnitřně strukturované edukační nabídky stalo z hlediska Národního památkového ústavu novou zkušeností, která si zaslouží širší zhodnocení.

Lektorované edukační programy pro školy

Logika tvorby edukačních programů jednak vycházela ze vzdělávacích potřeb různých věkových skupin žáků a jednak reagovala na velkorysou koncepci výstavy, jež byla rozkročena od středověku až po současnost. Tvůrci programů proto zpravidla zvolili namísto úsilí „obsáhnout vše“ vybraný segment kulturního dědictví, epochu či předmět (například relikviář sv. Maura), nebo se na celek výstavy dívali z hlediska jedné umělecké disciplíny (například zahradiho umění). Ke hlubšímu ponoru do zvolené problematiky bylo možné využít rovněž prostorově souvisejícího balkonu Jízdárny Pražského hradu, kde byla větší volnost pohybu a tvorby než v samotné expozici. Nabízeny byly tyto programy:

– *Relikviář pro každého* (cílová skupina: 1. a 2. stupeň ZŠ): program zaměřený na interpretaci relikviáře svatého Maura těžící nejen z přítomnosti originálu na vý-



1



2



3

Obr. 1. Dívka prohlížející si relikviář sv. Maura, Jízdárna Pražského hradu. Foto: Vojtěch Brtnický, 2015.

Obr. 2, 3. Pečlivé pozorování a zakreslování detailů renesanční studniční mříže, která byla situovaná v expozici, podněcovalo děti k výtvarné činnosti na přilehlém balkonu Jízdárny Pražského hradu. (Z programu *Kovářská krása, Jízdárna Pražského hradu*). Foto: Vojtěch Brtnický, 2015).

stavě, nýbrž využívající také jeho haptický model.

– *Kovářská krása* (cílová skupina: MŠ, 1. stupeň ZŠ): program věnující se interpretaci kovářského uměleckého řemesla na příkladu renesanční studniční mříže z nádvoří jindřichohradeckého zámku.

– *Symboly moci* (cílová skupina: 2. stupeň ZŠ, SŠ): program přibližující žákům životní styl šlechty v období vrcholného a pozdního středověku.

– *Písařská dílna* (cílová skupina: 2. stupeň ZŠ): program zaměřený na praktickou činnost vztahující se k rozvoji středověké písemné kultury.

– *Cesta do středověku* (cílová skupina: 1. a 2. stupeň ZŠ): program seznamující s každodenností v životě